

PANU RAJALA
VIRVATULI
EINO
LEINON
ELÄMÄ

WSOY

Panu
Rajala
Virvatuli
Eino
Leinon
elämä

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ • HELSINKI

Sisällys

- Piilossa punaisessa Helsingissä 15
Koulupojasta runoilijaksi 19
Nuoren Suomen nuorin tähti 43
Mikko Vilkastus ja
 Teemu terävinä 53
Nuoren runon rakkaudet 61
Karjalan kaino impi 73
Otto Mannisen ohjissa 79
Helkavirsien sanoma 91
Rakkauden jumalatar 101
Kihlaus ja sairaus 111
Herraspomo ja orkidea 125
Kulissit kaatuvat 135
Kiihkeiden vuosien tuotantoa 143
Routavuosien romaanit 159
Onerva astuu kuvaan 171
Thaliaa valloittamaan 183
Simo Hurtta, hurja miesi 195
Pitkä Rooman-matka 205
Roomalainen näytelmätrilogia 225
Kotiinpaluun kynnyksellä 239
Rosoinen Orja-sarja 249
Taistelija on täällä taas 263
Taiteellis-eroottinen nelinpeli 281
Toinen avioliitto 301
Helkanäyttämön helmiä 311
Kukkian kesä 323
Jumalainen näytelmä, suomentajan
 suurtyö 339
Sunnuntain sovintomies 351
Toinen sarja *Helkavirsiä* 363
Taivas tummuu 375
Karjalan kuningas ja itsenäi-
 suys 397
Runoilija myrskyn silmässä 411
Voittajien sotakirjurina 431
Musta rouva ja rakastaja 447
Allegoriset eläintarinat 461
Juhana Herttua ja Catharina Jagello-
 nica 473
Suunta hukassa 493
Viron-valloitusmatka 515
Tuusulaan ja turpeen alle 537
Virvatuli 561
Viitteet ja lähteet 565
Eino Leinon tuotantoa 576
Muuta kirjallisuutta 581
Painamattomia lähteitä 585
Henkilöhakemisto 586

*Hiilipiirros Eino Leinosta 1925. Useamman kuvan sarja
piirroksia tilattiin Otavan Joulu -lehteä varten.
Painokuva Rudolf Koivun piirroksesta, kuva Otavan kuva-arkisto*

Piilossa punaisessa Helsingissä

EINO LEINO ISTUI huoneessaan Privaatti-hotellissa Fredrikinkatu 34:ssä ja mietti seuraavaa siirtoa. Ei hänen tavallisesti tarvinnut šakissa kauan hautoa, mutta nyt peliin tuli taukoja. Leino käänteli suurta päätään ja kuulosteli. Hän näytti aika ajoin unohtavan vastapelurinsa ja laudalla kehittyvän tilanteen.

Aina kun auton ääni läheni, hän jähmettyi asentoonsa. Pysähtykö auto talon kohdalle? Joko tulevat hakemaan? Kun auto taas lähestyi, hiljensi, jäi ärisemään hotellin eteen ja ovet paukkuivat, Leino joutui paniikkiin. Hän pelkäsi henkensä edestä.

Punakaarti oli vallannut Helsingin, aseistetut patrullit kiertelivät kaupungilla, ja porvareiksi tiedettyjä henkilöitä vangittiin. Huhut kertoivat hirmuteoista. Jokainen päivä oli arvaamaton.

Leino oli kirjoittanut *Helsingin Sanomiin* kovia sanoja sosiaalidemokraattien viimeaikaisesta toiminnasta. Hän oli tiennyt pelätä vallankaappausta. Ei hän silti uskonut sitä mahdolliseksi. Hänelle oli valtava pettymys, että demokratian rauhallinen kehitys oli katkaistu ja lähdetty väkivallan tielle. Suomen työväestä hän ei ikinä olisi uskonut tällaista, eikä syy voinutkaan olla vakaisissa työmiehissä. Hän syytti katkerana sosiaalidemokraattien johtomiehiä, jotka olivat johtaneet joukkojaan pahasti harhaan.

Sunnuntai-lehdessään päätoimittaja Leino oli pitkin vuotta 1917 kuvannut maan sekasortoisia oloja ja syyttänyt punaista väestön-

osaa levottomuuksien lietsomisesta. Hän saattoi peloissaan liioitella omaa merkitystään, sillä tuskin työväki seurasi teosofishenkisen *Sunnuntain* julistuksia tai tutki *Helsingin Sanomien* artikkeleita. Porvarien kannat tiedettiin, eikä Eino Leinoa tarvinnut tunnettuna boheemina ottaa niin todesta. Ei hän edustanut taantumusta. Hänen nuorsuomalaiset taisteluvuotensa olivat jo jääneet, mutta osallistuvasta hyökkäystahdostaan hän ei ollut suinkaan luopunut. Hänellä oli vielä sanottavaa Suomen kansalle, joka näin raskaasti oli hänen ihanteensa pettänyt.

Levottomana miehenä Leino ei pysy hotellissa, vaan kulkee kaupungilla etsimässä vähiäkin tiedonsiruja käynnissä olevasta vallankumouksesta. Kansanvaltuuskunnan *Tiedonantaja* ei tyydytä häntä, ja ainoa sanomalehti *Työmies* julistaa punaista propagandaa. Mistään ei saa luotettavaa tietoa. Leino hankkii käsiinsä venäjänkielisiä sanomalehtiä, joista hän saa selvän luontaisella kielitajullaan. Niissä asioista voitiin kirjoittaa suoremmin kuin suomenkielisissä lehtisissä, joita valkoisten toimesta salaa jaellaan.

Leinon asuinkumppani Privaatti-hotellissa oli kuvanveistäjä Felix Nylund, jonka huomatuin teos on Kolmen sepän patsas Ylioppilastalon edustalla. Nylund oli viettänyt vuosia Kööpenhaminassa ja tullut Suomeen järjestelemään asioitaan palatakseen taas vakituisen kotiinsa. Äkkiä muuttunut tilanne oli kuitenkin estänyt hänen paluumatkansa. Vaimonsa ja lapsensa hän oli ehtinyt toimittaa viimeisellä junalla Tornioon ja Ruotsin puolelle. Itse hän päätti kaiken uhalla jäädä Helsinkiin.

Leino tunsu ennestään Nylundin, keitäpä hän ei olisi tuntenut. Nylund puolestaan muisti Leinon tämän parhailta boheemivuosilta. Nyt he istuivat Privaatissa kahdestaan ja tunnustelivat, mitä tuleman piti. Kaksi taiteilijaa henkikultaansa varjelemassa, kumpikin heittänyt historian sivuraiteelle.

Kuinka näin oli käynyt Eino Leinon, kuinka koko Suomen?

Leino oli Nylundille yhtä kuin Suomi, nuori eteenpäin kamppaileva kansakunta, sen oikeutettujen pyrkimysten herkin tulkitsija. Aina sortoa vastaan taistellut, nyt sorron alla itse kuihtumassa. Mitä kaikkea oli maassa tapahtunut, kun näin traagiseen farssiin oli ajautettu? Nylund ei voinut ottaa sitä yhtä vakavasti kuin Leino. Tämä kaikkihan oli sulaa hulluutta. Ei sellainen voinut saada sijaa maan päällä.

On vallankumouksessa toki aina oma romantiikkansa. Miksi ei Eino Leino sitten rynnistänyt kumousjoukon kärkeen leijonanharja hulmuten? Sehän on runonlaulajien osa ollut kautta maailmanhistorian. Miksei ottanut kansaa kädestä ja johtanut parempaan huomiseen? Hän joka sitä niin runsain määrin oli suitsuttanut. Miksi hän piileskeli tässä surkeassa hotelliloukossa ja odotti tuomitsijoitaan?

Nyt kun kauan toivottu ja vaikeuksien kautta taisteltu itsenäisyys viimein oli saavutettu, miksi sen kiihkein kannattaja ei voinut iloita, vaan oli nujerrettu piileksimään omilta kansalaisiltaan?

Mitä Eino Leino itse sisimmässään ajatteli näinä synkeiden šakkiöiden viikkoina? Isänmaan ylväiden ihanteiden sijasta hän näki nyt ympärillään vain karkeaa roskaväkeä. Ei hän tuntenut enää tätä kansaa, josta niin paljon oli runoillut ja romaaneja sekä näytelmiä kirjoittanut. Jota lukemattomissa artikkeleissaan ja pakinoissaan oli puhutellut. Jokin korjaamaton erehdys oli tapahtunut, jotakin mitä hänkään ei ollut vaistonnut eikä silmillään nähnyt. Hän joka tätä kansaa, sen mennyttä ja tulevaa oli herkeämättä seurannut, sen sydäntenlyöntejä kuunnellut. Missä kohdin oli lähdetty erilleen kulkemaan?

Koulupojasta runoilijaksi

ARMAS EINO LEOPOLD Lönnsbohm syntyi vuonna 1878 nousevaan, toivorikkaaseen Suomeen. Maan talous koheni, kouluasetus synnytti kansakouluja, suomen kielen asema vahvistui, omakielinen kirjallisuus oli lähtöasemissa, kansalaisjärjestöjä perustettiin kyliin ja kaupunkeihin, moderni puoluelaitos oli hiljalleen tekeillä, sanomalehtiä ilmestyi, rauha vallitsi, ja kansanterveys kehittyi suotuisaan suuntaan. Valistus oli viritetty, järki hyvä herätetty. Nälkävuodet oli voitettu, eikä Venäjän tai Euroopan taivaalla näkynyt vielä uhkaavia pilviä. Oltiin autonomian onnellisia, vähään tyytyviä kansalaisia.

Mikä oli pojan polkaista tähän maailmaan. Hänen elämänsä kaarensa kohosi kohta arvaamattoman korkealle. Hänestä kehkeytyi kahdeksantoistavuotiaana tunnettu runoilija. Hänen syntymäpäivästään 6. heinäkuuta tuli 114 vuotta myöhemmin yleinen liputuspäivä, runon ja suven päiväksi ristitty. Hän on yksi kuudesta kirjailijasta, joiden kunniaksi kansakunta liputtaa joka vuosi. Hänen runoilijanimensä Eino Leino tunnetaan kaikkialla Suomessa. Hänellä on kolme patsasta, hautamuistomerkki ja muistotalo lapsuskotinsa Paltaniemen Hövelön maisemassa. Hänen asuintalonsa seinällä Roomassa on muistolaatta. Hänellä on kaksi nimikkoseuraa, hänen runojaan luetaan, lausutaan ja lauletaan solkenaan ja niitä on sävelletty luvuton määrä. Hänestä on kirjoitettu pari elämäkertaa ja palkittu romaani sekä kuvauksia, tutkimuksia ja tulkintoja kym-

menen hyllymetrin verran. Hänen vaiheitaan on kuvattu elokuvassa ja näyttämöillä. Hän on käsite, klassikko, suomalaisen runouden ruumiillistuma.

Eino-pojan lähtökohta ei viitannut aivan tällaisen lopputulemaan. Tosin onnen enteet olivat jo hänen kehtonsa äärellä tuntuvilla. Hän syntyi paitsi hyvään aikaan myös suotuisaan perheeseen. Hän oli maanmittari Andreas Lönnbohmin (alkuaan Antti Mustonen) perheen kymmenes lapsi, nuorimmainen ja vanhempiansa, eritoten äidin, silmäterä. Hän sai kaiken hoidon ja huomion, ja näiden tarve säilyi hänessä halki elämän.

Lapsia oli komea sarja: Oskar Anders Ferdinand (s. 1856), Olga Alma Emilia (1858), Hilda Maria (1860), Karl Jakob Petter (1862), Viktor Gabriel Falfrid (1864), Kasimir Agathon (1866), Paul Verner (1869), Anna Elin (1872), Artur Edvard (1874) ja Armas Eino Leopold (1878). Oskarin piti syntyä kahteen kertaan, ensimmäinen yrittäjä kuoli heti syntymän jälkeen.

Äiti Anna Emilia, o.s. Kyrenius, oli neljäkymmentäneljävuotias, kun synnytti tämän nuorimmaisensa. Myös Aleksis Kiven ja F. E. Sillanpään äidit olivat yli neljäkymmentävuotiaita saadessaan nerokkaan poikansa. Äidin poikia näistä kirjailijoista tuli, hellittyjä ja huollettuja. Oman elämän käytännöllinen kunnostaminen jäi heiltä puolitiehen.

Antti ja Emilia Lönnbohm soutivat kesällä 1858 asuinpaikaltaan Kajaanista lähes peninkulman venematkan Hövelönlahden satamaan ja jatkoivat siitä jalan Paltaniemen kirkkoon. Tällä matkalla Antti kuuluu havainneen kapean lahden rannassa idyllisen Hövelön torpan. Se sijaitsi kauniilla paikalla, ja Antti päätti, että siitä tulee perheen uusi koti. Kolme vuotta oli asuttu Kajaanissa. Antti Lönnbohm nimitettiin Oulun läänin varamaanmittariksi 1859, jolloin hänen tulonsa paranivat. Hän hankki tyhjän torpan hallinto-oikeuden 170 ruplalla (vastaa nykyrahassa runsasta 3 000 euroa),

ja nelihenkinen perhe muutti siihen pysyvästi. Viides lapsi Hilda syntyi seuraavana vuonna. Huonekuntaan kuului lisäksi kaksi piikkaa, maanmittarin apulainen sekä emännän kaksi naimatonta sisarta, Hilda ja Olga, joista Hilda avioitui pian Suomussalmelle.

Maanmittarille ei kelvannut torpan isännän asema, vaan hän kohensi torpasta oikean talon. Asuinrakennuksesta tuli seitsenhuoneinen, kahdella verannalla varustettu matala rivi, keltaiseksi maalattu. Karjaa pidettiin ja viljelyksiä omaksi tarpeeksi, villiintynyt puutarha elvytettiin.

Eino Leino saapui katsastamaan lapsuuskotiaan elämänsä lopulla, muistelmia kirjoittaessaan:

Talo lahden rannalla, korkeitten riippakoivujen suojassa, vastapäätä sankkaa kuusimetsää. Talossa kaksi puolta, jotka yhdessä pitkän aittarakennuksen ja sen edessä olevan nauris- ja hernemaan kanssa yläpihan muodostavat. Alapihan järven rannalla rajoittavat taas läävät, talit, halko- ja vaunuvajat ynnä niiden päätepisteenä väenpirtti pitkän, matalan vanhanpuolen päätyä vastapäätä. -- Tuossa talossa minä olen syntynyt siis!

Einon isä oli työmatkalla, kun poika syntyi. Hän oli mittausmatkoilla pitkät kesät, vain talvisin kotosalla. Hänen matkansa ulottuivat itärajalle Karjalaan ja Lappiin Kittilää ja Muoniota myöten. Antti oli Liperin Mustosia, ensimmäinen joka talonpoikaissuvusta pääsi kouluun. Hän kävi pari vuotta Kuopion alkeiskoulua, mutta sitten veljet vaativat hänet takaisin kotiin rahoja tuhlaamasta. Hänen luokkatoverinsa ja ystävänsä oli August Ahlqvist, tuleva hirmuinen professori. Hänen kirjailijanimellään A. Oksanen julkaisemansa runous nautti erityistä arvoa Hövelössä. Antti oli ehtinyt solmia muitakin hyödyllisiä suhteita, hän pääsi erivapaudella maanmittausauskultantiksi ja suoritti tutkinnon Helsingissä. Hän mittasi kymmenen vuotta pää-

Hövelön talo Paltaniemellä 1800-luvun lopulla.

Kuva E. Sipilä; SKS, KiA

asiassa Suojärven laajoja alueita ja oppi Karjalan kielen, sen tarustoa ja tapakulttuuria. Sillä oli ilman muuta merkitystä Eino Leinon kalevalaiselle runoilulle.

Isää on kuvattu ankaraksi järjestyksen mieheksi, joka johti perhettä usein etätyönä jakaen komentoja kolmelle rengille ja palvelus-tytöille. Perheellä oli palveluskunnan lisäksi parikymmentä lehmää ja hevonen sekä laajeneva puutarha. Isän virkapalkka riitti juuri niukka-kaan elantoon, kun tilan ylläpito nieli kuluja. Hän kohensi Hövelön oloja ja rakennuksia parhaansa mukaan ja kulutti voimansa loppuun kuusikymmentäkuusivuotiaana vuonna 1890. Isän kuoleman jälkeen talous romahti, ajoittain nähtiin suoranaista nälkää. Eino veljineen oli silloin jo koulutiellä.

Äiti Anna Emilia oli kapteeni Kyreniuksen tytär, vanhaa sotilasa- ja pappissukua, yksi viidestä lapsesta, sittemmin Sortavalan lähellä sijainneen Tuokslahden tilan perijä, miestään kymmenen vuotta nuorempi. Hän ehti käydä muutaman luokan saksalaista tyttökou- lua, kunnes äidin kuolema ja uuden äitipuolen asenne pakottivat hänet keskeyttämään opiskelun. Hänen sisarpuolensa Olga kävi pitemmälle Viipurin saksalaista naiskymnaasia ja oppi kieliä, ruot- sin ja saksan lisäksi ranskaa ja venäjää. Hän luki latinaksi Cornelius Neposta. Tämä sivistynyt, naimaton daami omistautui sitten Annan lasten auttamiseen ja hoitamiseen, hänestä tuli myös Einon koulu- täti ja väsymätön hyväntekijä.

Koulunkäynti oli Lönnbohmin perheessä siis tunnettu ja tarpeel- linen asia, ja vanhemmat halusivat järjestää tämän edun lukuisille lapsilleen. Kaikki lähetettiin vuorolla opintielle. Tyttäret Hilda, Olga ja Elin kävivät Oulun ruotsinkielistä tyttökoulu- a, lisäksi oppia saatiin yksityisopettajilta. Hilda kävi pianotunneilla, opiskeli Hel- singin ruotsinkielisessä jatko-opistossa ja suoritti suomen kielen ja kirjallisuuden tutkinnon August Ahlqvistin johdolla. Hänen her- monsa kuitenkin pettivät, ja hän yritti lääkkeillä itsemurhaa. Myös

Viktorilla oli mielenterveyden ongelmia. Olga puolestaan sairastui pysyvästi mielenhäiriöön. Synkkä sukurasitus varjosti perhettä, myös keskimäinen poika Kasimir joutui vanhemmiten siitä kärsimään. Elin sai viidennen luokan päästötodistuksen Oulun suomalaisesta tyttökoulusta ja suuntautui käytännön aloille.

Veljistä Oskari ja Kasimir opiskelivat Helsingin yliopistossa ja saavuttivat näkyviä asemia sivistyselämässä. Oskarista tuli päätoimittaja ja kansakoulujen tarkastaja, Kasimirista esteetikko, tohtori ja teatterinjohtaja. Kalle ja Artturi astelivat isän jälkiä maanmittareiksi, mutta Paul karkasi yllättäen Norjaan kalastajaksi eikä koskaan palannut kotimaahan. Kalle, joka oli luontojaan ilonpitäjä ja naissankari, joutui hänkin henkisiin vaikeuksiin.

Paltaniemelle valmistui 1883 Kainuun ensimmäinen kyläkansakoulu, mutta se ei maanmittarin mielestä kelvannut hänen lahjakkaalle pojalleen. Tämä osasi lukea luistavasti jo viisivuotiaana. Eino aloitti koulutiensä Kajaanin alkeiskoulussa syksyllä 1887. Vireillä oli niinkin kunnianhimoinen suunnitelma, että hänet pantaisiin suoraan Oulun lyseoon, mutta siitä oli luovuttava.

Koulutus ei ollut halpaa silloinkaan. Kun isän kuukausipalkka oli 191 markkaa (860 euroa) kuussa, lasten koulunkäynti parhaimmillaan nieli 300 markkaa vuodessa. Jostakin rahat aina raavittiin. Isä oli kotidespootti, mutta aina hän ajatteli lastensa parasta.

L. Onerva kuvaa elämäkerrassaan Eino Leinon äitiä sanoilla »pehmeäluontoinen, enkelimäinen olento, talon hyvä hengetär, aina herttainen, hiljainen ja ystävällinen, runoutta suosiva ja hieman epäkäytännöllinen». Tässä on tietysti Einon omien muistojen kultaa, mutta Onerva kuuli myös hänen veljiensä kertomuksia. Pariskuntaa luonnehtivat vastakkaiset ihanneominaisuudet: heissä yhtyi miehen voima ja aktiivisuus sekä naisen kärsivällisyys ja lempeys.

Äidin kirjeistä pojilleen näkyy harjaantumattomanakin elävä ja rikas kieli, jonka perusteella on otaksuttu, että »leinolaisessa

säkeessä ei soi vain suomalainen äidinkieli, vaan myös sananmukaisesti äidin kieli», kuten Tellervo Krogerus on täsmentänyt.

Isän sivistystahto ja yhteiskunnallinen toimeliaisuus olivat korkeaa luokkaa. Hän perusti kirkkoherra Andelinin kanssa pitäjään lainakirjaston ja toimi monissa yhdistyksissä ja yhteistä hyvää ajavissa yrityksissä. Hän hankki kirjastoon *Kalevalan* ja *Kantelettaren*, *Suomen kansan sananlaskut ja arvoitukset* sekä tietysti koulutoverinsa August Ahlqvistin teokset *Säkeniä* ja *Muistelmia matkoilta Venäjällä*. Näistä pojat, Eino eritoten, ammensivat vaikutteita. Näin vireä kirjallisuuden harrastus ei ollut maaseudun virkamiehistössä mitenkään yleistä. Seuraelämä Hövelössä oli ajoittain vilkasta, suuriakin vierasjoukkoja kestittiin. Talossa kävi muiden mukana lehtori Forsnäs, V. A. Koskenniemen isä. Sanomalehtiä seurattiin, *Suometarta*, *Päivätärtä* ja Snellmanin *Litteraturbladetia*, päivän tapauksista ja kirjallisuudesta keskusteltiin. Isä kirjoitti itsekin pakinoita ja mielipidekirjoituksia *Oulun Kaikuun*, hänet tunnettiin tyyliniekkana ja sukkeliin letkausten keksijänä.

Eino Lönnbohm ei siis suinkaan tullut tyhjiöstä, hänellä oli vahva kulttuuritausta ja rikas virikekenttä perustanaan. Isä arvosti ja kannusti hänen varhaisia runokokeitaan, äiti harrasti runoutta ja seurasi lastensa edistymistä ja ihaili heidän kykyjään halki elämän. Eino oli erikoisasemassa, lahjakkain kaikista. Veljet opastivat nuorinta kouluissa ja edistivät myöhemminkin hänen uraansa monin tavoin. Neljä vuotta Einoa vanhempi veli Artturi, lähin leikkiveri ja vankka maanmittari, on antanut L. Onervalle maalauksellisia kuvauksia Hövelön sivistystahdosta ja vilkkaasta seuraelämästä kuin myös poikien leikeistä ja souturetkistä. Eino oli niin hyvissä lähtöasemissa kuin pohjoisen poika saattoi olla 1800-luvun lopun taloudellisesti ja henkisesti viriävässä Suomessa.

Suuren perheen poika tunsu silti itsensä aika ajoin yksinäiseksi. Ei hän mitenkään mieltänyt itseään onnen pojaksi. Vuonna 1915 kir-

joittamassaan lyhyessä omaelämäkerrassa Eino Leino muisteli, että hänellä oli siihen aikaan usein ikävä, »armottoman ikävä».

Hänen iäkkäät vanhempansa sairastelivat paljon. Kesällä oli talossa »hilskettä ja vilskettä», mutta syksyllä elämä hiljeni. »Kaikki talossa kuin kuihtui ja mykistyi silloin, koirat ulvoivat ulkona, lehmät ynisivät ikävästä ometassaan.» Taloudelliset huolet ahdistivat. Äiti kulki itkusilmin, ja isä sulkeutui kammioonsa. »Meitä oli talossa kolme vanhaa silloin, enkä minä suinkaan iloisin heistä.»

Einon toveriksi jäi sokea ruotimummo, joka oli syntynyt ennen Suomen sotaa ja kertoili siitä tarinoita. Leino suomensi ensimmäisinä töinään myöhemmin Runebergia ja sai näin ensikosketuksen hänen aihepiiriinsä. Mummo kehui Einon viisautta ja juttelutaitoa. »Varhaisvanhuus asui jo silloin siis veressäni», Leino totesi. Yksinäisyys alkoi tuottaa runoutta, mielikuvitus antautui parhaaksi toveriksi.

Pojasta ei silti tullut passiivista kuuntelijaa. Kouluissa hän erotui pian joukosta. Hän oli jo ulkoisesti omanlaisensa, pyöreä ja pullea poika, suuripäinen ja vilkkaasti ilmehtivä. Hän nautti esiintymisestä päästessään vapaaksi kodin hiljaisuudesta.

Kajaanin alkeiskoulun aikaan hän asui serkkunsa Emmy Mustosen luona. Siellä asui kaksi muutakin tyttöserkkua samassa huushollissa. Tuleva koulutäti Olga Kyrenius yritti saada Einon suoraan Oulun lyseoon jo 1886, vain kahdeksanvuotiaana, mutta rehtori Dahlström ei hyväksynyt näin poikkeavaa pyrkimystä. Tällöin Eino oli asunut jo kahtena vuonna pitkiä aikoja Oulussa hyvän Olga-tädin hoidossa, hänen valppaiden, teräsharmaiden silmiensä tarkkailussa. Einon poikkeukselliset lahjat oli huomattu, ja suku työnsi häntä määrätietoisesti eteenpäin. Lyseoon hoputtaminen oli nimenomaan virkeähenkisen Olgan idea, olisihan oikaisussa säästynyt rahaakin.

Poika menestyi Kajaanin koulussa leikiten, luki enemmän romaanveja kuin läksyjä. Emmy yritti hillitä serkun lukuvimmaa ja sam-

mutti valot hänen huoneestaan illalla. Aamulla nähtiin Einon lukevan kirjaa ovenraosta tulevassa valojuovassa.

Sitä vastoin Eino ei pitänyt peseytymisestä. Hänessä säilyi vastenmielisyys vettä kohtaan halki elämän. Ajoittain hän saunoi mielellään, mutta ei hänestä innokasta uimaria tullut. Vanhemmiten hän saattoi unohtaa kaiken puhdistautumisen viikkokausiksi.

Onerva määritteli hänen koulunkäyntiään: »Mainio muisti, henkisesti rikkaan lapsuusympäristön vaikutelmat ja luontainen opinhalu saivat aikaan sen, että hän alun pitäen oli muita luokkalaisiaan kehittyneempi ja heidän tunnustettu johtajansa.»

Todistus oli tosin keskinkertainen, historiassa, maantiedossa ja mitta-oppissa sentään kahdeksikot. Kun luokan taso oli heikko, Eino oli silti kolmanneksi paras. Laulussa hänellä oli nelonen. Leinon runoja on paljon laulettu, mutta ei niitä runoilija itse koskaan laulanut. Laulun rytmin hän hallitsi runoissa kuin unessa.

Runoiluun tuli tarvetta varhain, sillä Eino ihastui helposti koulun tyttöihin. Ensimmäisen runokokeensa hän on kuvannut *Elämäni kuvakirjassa*, ja sen versioita on Onerva tallentanut elämäkerrassaan.

Ainiaan lempeni
Olet omaava,
Syömmeni sua lempivi,
Neito ihana.

En tiedä saanenko
Vastalempäsi,
Vai yksipuolinenko
on hurja kiihkoni.

EINO LEINO (1878–1926) oli runoilija
vailla vertaa, kansakunnan boheemi, joka
eli kiihkeän ja vaiherikkaan elämän aikana,
jolloin Suomi kiehui niin poliittisesti kuin
kulttuurisesti. Elämäkertojen mestari
PANU RAJALA kertoo myyttiä ravistellen
Eino Leinon taipaleesta: aatteiden
hurmasta, rakkauden välkkeestä ja taiteen
palosta. Tutuksi tulevat *Päivälehd*en piiri
ja taiteilijaravintolat, joissa Leino piti hovia
Akseli Gallen-Kallelan, Jean Sibeliuksen,
Pekka Halosen ynnä muiden kanssa.
Kirkkain valaisu kohdistuu kuitenkin
Leinon sisimpään, jota aatokset raastoivat
eri suuntiin. Osansa saa myös suomalainen
maaseutu, jonka helmoihin Leino,
tuo »jumalten suosikki ja tuhlaajapoika»,
säännöllisesti palasi.

